Kalėjimas nupirktas, viskam vadovauja banditai

Rimvydas VALATKA

Tai ne prancūzų filmas su šauniuoju J.P.Belmondo, kurio herojus, vakare pasiųstas į kalėjimą, iš ryto linksmai pareiškia, kad „kalėjimas nupirktas, ir viskam vadovauja nusikaltėliai". Tai LDDP valdoma Lietuva.

Vidaus reikalų ministro R.Vaitekūno ir generalinio prokuroro V.Nikitino ausys dabar turėtų liepsnoti kaip Joninių laužai. Tuo metu, kai šių žinybų elitas narsiai kaunasi su Lukiškėse uždarytu „Lietuvos aido" eksredaktoriumi S.Stoma, policininkai kerta priešpiečius su iš tų pačių Lukiškių atvežtais Panevėžio reketininkais ir jų panelėmis Vilniaus žemuogių pievelėje.

Tačiau, atrodo, abu vadai turėjo ramų savaitgalį. Nė vienas iš jų nepasiprašė atleidžiamas iš pareigų, nors civilizuotoje šalyje taip būtų atsitikę dar ketvirtadienio vakarą. R.Vaitekūno pavaldinį, Kriminalinės policijos vyriausiąjį komisarą V.Račkauską korupcija policijoje dar nedomino net penktadienį. Jį domino tik tai, iš kur „Lietuvos rytas" gavo informaciją apie tai, kad reketininkai policininkus naudoja kaip menkai apmokamus tarnus.

V.Račkauskas eis toli – už puolimą prieš žurnalistus Lietuvoje giria ir Prezidentas, ir valdančioji partija. Konservatoriai Kauno merą R.Tumosą privertė atsistatydinti dėl tūkstantį kartų mažesnių niekų. LDDP dėl savo žmonių kiaulysčių tyli. Ne pirmą ir ne paskutinį kartą.

Nereiktų stebėtis, jei po šio skandalo nukentėtų ne tikrieji jo kaltininkai iš policijos, o, pavyzdžiui, Valstybės saugumo departamento generalinis direktorius J.Jurgelis, kurio tarnybos surengė operaciją, nutraukusią policijos ir banditų broliavimosi puotą. Jau kuris laikas sklinda gandai, kad į jo vietą taiko buvęs krašto apsaugos ministras A.Butkevičius. Nepaneigė šito ir pats premjeras A.Šleževičius.

Parengiamoji operacija jau atlikta: bene keturiuose šalies laikraščiuose vienu metu buvo išspausdinta ilga graži pasaka apie šaunųjį krašto apsaugos ministrą, kuriam kojas kaišioja visokie neprieteliai. Tai ta pati pasaka, kurią jos autoriai primygtinai stengėsi prakišti į „Lietuvos rytą", tačiau nepavyko – toks tendencingas straipsnis dar galėjo patekti į laikraštį 1990-aisiais, tik ne dabar.

„Siūlo" gauja, kurią šalies policija už mokesčių mokėtojų pinigus vežioja iš kalėjimo į pasimatymus su jų bendrais ir merginomis, nebuvo pati įtakingiausia net Panevėžyje. Galima tik įsivaizduoti, kokias paslaugas uniformuotieji netvarkos sargai teikia „daktarams", „daškiniams" ar „Vilniaus brigadai".

Lietuvos teisėsaugos institucijos ir jų vadovams jau laikas atsimerkti. Keletą metų jie imitavo veiklą ir sugebėjo muilinti visiems akis. Po to, kai po pačios Vyriausybės langais buvo susprogdintas R.Grainio automobilis, dūmai išsisklaidė.

R.Grainys, įtariamas nešvarių pinigų plovimu dideliais mastais, šiaip jau turėjo sėdėti ne susprogdintame „Mercedes", o kalėjime. Kad čečėnų mafijos atstovas būtų išleistas iš kalėjimo, stengėsi ir įtakingas Seimo narys, vienas LDDP pirmininko pavaduotojų, partijos rašytojas.

Generalinė prokuratūra R.Grainį paleido už užstatą. S.Stomos ji nepaleidžia nei už užstatą, nei Seimo narių prašomas. Reketininkai vežiojami į pasimatymus už mokesčių mokėtojų pinigus, o S.Stomai net pasimatyti su artimaisiais neleido. Ar dar reikia pavyzdžių prokuratūros ir policijos darbo imitavimui įrodyti?

Teisėsaugos institucijos vis labiau paklūsta LDDP valiai. Apie teisingumą ir kovą su mafija pamirškite. Teisėsauga pamažu nukreipiama į kovą su laikraščiais, kurie dar nesitaiksto su korupcija.

Maždaug tuo pat metu, kai policininkai užkandžiavo su reketininkais, vienas LDDP lyderių J.Bernatonis ėmėsi iniciatyvos siūlyti Baudžiamojo kodekso 137 straipsnio pataisas.

Jei šios pataisos bus priimtos, o tai realu, korumpuotai valdžiai ir policijai atsivers rojaus vartai. Spauda negalės panaudoti jokių įrašų, nes bet kada politikas galės pasakyti, jog tai „slaptas informacijos rinkimo būdas", baudžiamas laisvės atėmimu iki dvejų metų arba bauda. Jei J.Bernatonis būtų susizgribęs anksčiau, apie policijos puotą su mafija Vilniaus žemuogių pievelėje visuomenė taip ir nebūtų sužinojusi.

Visuomenė iki šiol nežino, kaip Prezidentas ir premjeras Maišiagaloje prekiavo naftos turinčia šalies jūros pakrante su Latvijos valdžia. Jei jau romus ir A.Brazauskui ištikimas užsienio reikalų ministras P.Gylys po to prabilo apie atsistatydinimą, galima teigti, jog valstybėje prasidėjo tikra nelaimių griūtis.

LDDP liko valdyti metai ir 5 mėnesiai. Jos veikėjų ambicijos, kai siekiama uždrausti ir panaikinti viską, ką Lietuva iškovojo per pirmuosius nepriklausomybės metus, bei didėjanti korupcija verčia manyti, jog Seimo rinkimai pirma laiko nebėra tuščias reikalavimas.

Rinkimai pirma laiko 1993 ar 1994 metais būtų tik įtvirtinę LDDP valdžią. Savivaldos rinkimai parodė, kad visuomenė jau soti darbo demokratų valdymu. Pastarosios savaitės įvykiai rodo, jog per likusius 17 mėnesių, jei tik šiai partijai nebus sutrukdyta, ji gali palikti Lietuvą ne tik be ekonomikos ir pinigų, bet ir be būtinos kiekvienai valstybei savigarbos.

kur mes galėjome žinoti, kad mūsų vos neužmušė tautos išrinktasis? Netikiu, kad žmogus, palikęs šalikelėje į nelaimę patekusius žmones, apgins visą tautą. „Volkswagen" nestabtelėjo, visu greičiu nurūko toliau.

– Beje, už ką balsavote praėjusiuose Seimo rinkimuose? Ir ką apie savo išrinktuosius dabar manote? Sprendžiant iš jūsų vyro veiksmų – ne kažin ką...

– Manau, kad tautos išrinktasis J.Tartilas, per daug rūpindamasis Seimo nario garbe ir orumu, pamiršta, kad ir paprasti žmonės turi orumo. Kaip jis rėkė, gindamas savo orumą!

– Ar tiesa, kad tam jūsų vyrą pastūmėjo kelerių metų senumo istorija, kai tautos išrinktasis A.Patackas panašiai pasielgė su savo kolega R.Valatka?

– Prisimenu tą negražią istoriją, tačiau R.Ptašinskas elgėsi su žmogumi, vėliau pasivadinusiu Seimo nariu J.Tartilu, daug mandagiau nei A.Patackas su R.Valatka. Mano vyras pasielgė kaip tikras pilietis – norėjo sustabdyti iš įvykio vietos sprunkantį kitą pilietį.

– Vidaus reikalų ministras paskelbė, kad jau iškelta baudžiamoji byla. „Respublika" linki jūsų vyrui netapti pirmuoju politiniu kaliniu po nepriklausomybės atkūrimo.

– Netaps. Tai būtų absurdas. J.Tartilo vietoje aš būčiau jau seniai atsiprašiusi. Rūpinasi orumu, tačiau pamiršo gėdos jausmą".

Už ką sėdi S.Stoma?

„Literatūra ir menas" spausdina rašytojo Vytauto Rubavičiaus mintis:

„Keista žurnalisto S.Stomos istorija. Tiesa, kaip žurnalistas jis spėjo parašyti tik keletą straipsnelių. Niekaip negaliu suprasti, kodėl jis staiga daromas didžiu valstybiniu nusikaltėliu. Žmones apvogė daugybė investicinių firmų, „bankų" ir kitų organizacijų – jokios reakcijos. Teismai tik spėja nusikaltėliams, ginkluotų grupuočių dalyviams, plėšikams ir prievartautojams seikėti „lygtinai", o nas Lietuvai, sutinku, tai autorių didelis nemandagumas ir netaktas. Tačiau panašiai elgiamasi ir pas mus: prieš metus išėjusioje „Lietuvių fondas II" knygoje tarp Lietuvos Respublikos prezidentų nepaminėtas A.Brazauskas, bet įdėtas V.Landsbergis! Duots duotam, sakytų žemaičiai.

Pr. Abelkis cituoja iš vėliausiosios knygos: „...Sąjūdis buvo ta jėga, kuri savo galingu petimi išlaužė duris į demokratiją..." Norom nenorom posakis priminė dar 1940–1941 metais mokykloje vaikams įkaltąją Salomėjos Nėries „Poemą apie Staliną": „Jisai tai milžino pečiais išlauš duris į saulę, /Ir apie jį legendos skris per platųjį pasaulį..."

Geradaris buvo apgautas

Kanados lietuvių laikraštyje „Tėviškės žiburiai" A.M.Balašaitienė aptaria išeivijos požiūrį į šiandieninę Lietuvą:

„Užsienio lietuvius dažnai pasiekia pagalbos prašymai su tragiškomis ligonių ir invalidų istorijomis, maldavimais siųsti lėšas, vaistus, vitaminus, drabužius, net muzikos instrumentus...

Pas vieną mano bičiulį viešėjo vieno Lietuvos ansamblio narys, kuris su ašaromis pasakojo apie savo tėvų skurdą, ligas ir vargą. Susijaudinęs mano bičiulis tuoj siuntė siuntinius ir, atvykęs į Vilnių, aplankė savo buvusį svečią, kuris gyveno gražiame bute ir atrodė visko pertekęs. Kai mano bičiulis prašė jį nugabenti pas jo vargstančius tėvus, svečias atsisakinėjo, bet su kitų talka jam pavyko nukakti į tėvų gyvenvietę. O ką jie ten rado? Dar labai tvirti, sveiki ir guvūs tėvai gyveno pasiturinčiai, kaip sename dvare, vaišino svečią konjaku ir kepsniais, o kieme gulėjo krūvos spekuliantams reikiamų automobilių ir sunkvežimių padangų... Grįžęs į Ameriką, mano bičiulis griežtai atsisakė nuo Lietuvai skirtos labdaros..."

Seniūnas ir raišas, ir kvaišas, bet užtatai – savas

Laimonas TAPINAS

Pakalbėkim apie paprastus kasdieniškus reikalus... Kaip gyvensim, ar būsim saugesni, sotesni, laimėjus savivaldybių rinkimus dešiniosioms partijoms? Nugalėtojai būtent tai ir žadėjo. Dieve duok, kad taip būtų. Žmonėms verkiant reikia ir ramybės, ir sotesnio kąsnio. Bet... bet nelabai tikiu tais pažadais. O pirmiausia dėl pasiutusios priešpriešos tarp dviejų didžiausių partijų, kai mūsų vargai tampa koziriu jų politinėse varžybose.

LDDP tik ir laukia dešiniųjų klaidų ir nesėkmių. Kitais metais Seimo rinkimai. Savivaldybėse sėdinčius konservatorius bus galima kaltinti už visas bėdas. Tad ar neverta jau dabar tas bėdas truputį pastimuliuoti?.. Praėjusią savaitę Vyriausybė nutarė atiduoti visą šilumos ūkį didžiųjų miestų savivaldybėms. Atiduoti griūvančius šiluminius tinklus, jų šimtus milijonų litų siekiančias skolas, atiduoti kuo greičiau, kad žiemą šąlantiems piliečiams galėtų pasakyti – va, matot, ką turit balsavę už konservatorius! Kiek tokių mažų Trojos arkliukų dar bręsta LDDP strategų galvose?

O dešinieji? Ar jie tikrai plušės 24 valandas per parą, kaip žadėjo viena entuziastė merė konservatorė, kad mums visiems būtų geriau? Gyvenimas parodys... Valdžios struktūrų savivaldybėse formavimas didelio optimizmo nekelia.

Natūralu, kad išskyrus 5–6 vietas, visur merais išrinkti dešiniųjų partijų žmonės. Mažiau natūralu, kad diskutuojant apie pretendentus dažniau buvo kalbama ne apie jų kompetentingumą, patirtį, padorumą, o pabrėžiama, kuriai partijai žmogus priklauso ir ką gero jai yra padaręs.

Vis dėlto iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad daugumoje vietų merais tapo perspektyvūs žmonės – mokslininkai, firmų vadovai, mokyklų direktoriai ar tiesiog mokytojai. Bet ar ne per sunki našta užgriuvo, sakysim, dujų įmonės avarinės tarnybos šaltkalvio K.Cirtauto pečius, ant kurių nuo šiol laikysis visas Klaipėdos rajono gyvenimas? Ar ne per daug sunku bus spręsti Palangos problemas jos merui J.Šatkauskui, septintą dešimtį bebaigiančiam pensininkui, anksčiau dirbusiam Darbėnuose darbų vykdytoju? Palangiškiai kalba, kad žmogus jis lyg ir neblogas, padorus, bet ar to užtenka? Savo pirmajame interviu naujasis meras žadėjo stengtis, kad kurorte po vienuoliktos valandos vakaro būtų tylu, kad visi miegotų, žadėjo pasikviesti į Palangą cirką.

Gal ilgainiui meras pamatys ir svarbesnių problemų, gal sugebės jas spręsti. O jeigu ne? Tik proletariato vadas V.Leninas šnekėjo, kad valstybę gali valdyti virėjos, bet kažkodėl komisarais jų neskyrė.

Ta tendencija – neatsižvelgti į kompetenciją ir patirtį dar ryškiau buvo matyti peržvelgus vicemerų sąrašus. Sakysim, Kauno kultūrai, švietimui, sportui vadovaus V.Margevičienė, Onkologinio dispanserio laborantė. Moteris, regis, pati nelabai smagiai jaučiasi toje kėdėje. Kalbėdama apie savo pirmtaką, jokiai partijai nepriklausiusį A.Koryzną, ji pasakė: „Gal ir nereikėjo jo versti, bet ką daryti, jei laimėjo mūsų koalicija".

Išties – ką darysi, partijos interesai aukščiau visko. Jiems paaukoti ne tik buvę savivaldybių vadai, bet ir antrojo, trečiojo rango tarnautojai, neretai geri specialistai. Lapelius, įspėjančius, jog gali būti atleisti, gavo Vilniaus, Šiaulių, Ukmergės ir daugelio kitų valdybų tarnautojai. O Darbo įstatymas? Juk negalima žmogaus išmesti iš darbo vien dėl to, kad jis nepartinis?.. Ir čia rasta išeitis – tereikia pavadinti padalinį nauju vardu, ir įstatymas tylės. Tai ne anekdotas. Vilniuje, sakysim, kultūros skyrių pavadino meno ir kultūros skyriumi. Dabar galima visus tarnautojus atleisti ir paskirti jų vieton saviškius.

Tokiu pačiu partiniu principu buvo skiriami ir seniūnai. Tiesa, čia iškilo šiokių tokių problemų – Vainute, Švėkšnoje, Žemaičių Naumiestyje, Alsėdžiuose, Tveruose, Pabaiske, Vepriuose, Šešuoliuose ir daugelyje kitų vietų žmonės užsispyrė, nesutiko priimti partijos paskirtų seniūnų.

Kam reikėjo to triukšmo, to savivaldybių valymo? Sutinku, kad kvaila būtų palikti dar nuo sovietinių laikų sėdintį biurokratą ar kyšininką. O jeigu buvo geras ir doras tarnautojas? Ir kodėl į biurokrato vietą būtinai sodinti ne gerą nepartinį specialistą, o būtinai savą, konservatorių, nors jis kartais ir raišas, ir kvaišas?.. Kad nei LDDP, nei konservatoriai neturi padorumo monopolio, jau buvo galima nekart įsitikinti. Pagaliau valdybų ir seniūnijų valymas vyksta ne dėl to, kad ten sėdėjo blogi ir nedori žmonės. Plungės rajono Tverų seniūnui K.Praerui konservatoriai aiškiai pasakė – nori likti seniūnu, stok į mūsų partiją. Štai taip... Visai nesvarbu, kaip ir ką dirbs naujasis meras ar seniūnas.

Atrodo, kad Lietuva tol išliks vargšė, kol bus tiek vienos, tiek kitos partijos įkaite.

Žvilgsnis į kitus laikraščius

Pamoka Seimo nariui

„Respublika" praėjusios savaitės žmogumi paskelbė Redą Ptašinską:

„Pilietis Redas Ptašinskas, pirmas „žmogus iš gatvės", parlamentarų pateiktą pavyzdį panaudojęs prieš juos pačius – smogė oponavusiam Seimo nariui Juozapui Tartilui, nušluostydamas nosį visiems, kurie anonimiškai siūlė šakėmis, traktoriais ir kitais primityviais būdais paauklėti pažadus rinkėjams pamiršusius tautos išrinktuosius.

Gegužės 21 dieną Kauno rajone, kelio Viršužiglis–Kaunas posūkyje, vos nesusidūrė Seimo Demokratų frakcijos nario J.Tartilo vairuojamas tarnybinis „Volkswagen" ir „Audi-80", už kurios vairo sėdėjo pilietis R.Ptašinskas iš Kauno. Kaunietis apsisuko ir pasivijo „Volkswagen".

Po pokalbio, kuris, abiejų oponentų teigimu, „nebuvo malonus", R.Ptašinskas sudavė Seimo nariui į veidą.

R.Ptašinsko vardu į „Respublikos" dienraščio klausimus atsako jo žmona Edita, dviejų gražių sūnelių motina.

– Kaip vyro sveikata, rankos neskauda?

– O kodėl turėtų skaudėti? Mano vyras tą neprisistačiusį pilietį tik truputį stumtelėjo. Jam neskauda, o mūsų 6 metų sūneliui Redui, per autoįvykį susižeidusiam galvą, ir dabar skauda.

– Ar nebaisu buvo susirungti su pačiu Seimo nariu?!

– O iš kur mes galėjome žinoti, kad ant mūsų vos neužvažiavo Seimo narys? Juk neprisistatė. Iškart ėmė šaukti: „Bandite, atsitrauk!"

– Mes suprantame... Bet J.Tartilas tvirtina prisistatęs jau „pokalbio" pradžioje. Negi galima abejoti tautos išrinktojo žodžiais?!

– Galima, nes sako netiesa. Iš štai žurnalistas, kuriam inkriminuojama, ano pasaulio veikėjų akimis, juokingai maža – tik keliasdešimt tūkstančių dolerių – suma, jau sėdi. Nesureaguota į žymių žmonių laidavimus ir prašymus pakeisti kardomąją priemonę už užstatą.

Negaliu kalbėti apie konkrečių teisėsaugos darbuotojų veiklą – ji, įsitikinęs, įstatymiškai visiškai pagrįsta. Tačiau rezultatas nepašvęstajam – fantasmagorinis. Galima numanyti, jog taip yra dėl to, kad kai kurie darbuotojai labai gerai jaučia valdančiojo sluoksnio nuotaikas ir neįsakyti, užbėgdami už akių, tenkina nujaučiamus norus. Jokia čia paslaptis, kad valdantieji nemėgsta, labai nemėgsta žurnalistų.

Sudėję Prezidento, seimininkų, kilmingų mafijos ir opozicijos veikėjų mintis apie spaudą ir spaudos darbuotojus į vieną knygą, gautume svarų ir reikšmingą, iš koto verčiantį gyvenamos „epochos" dokumentą. Atsirado proga parodyti žurnalistams, jog ir jie tokie pat nusikaltėliai".

Nepasidalijo nuopelnais

Čikagoje leidžiamas laikraštis „Draugas" išspausdino Vytauto J.Šliūpo laišką:

„Drauge" Pranas Abelkis skundėsi, kad Lietuvoje naujai išleistoji bibliomonografinė knyga apie Lietuvos Respublikos prezidentus per daug išpučia A.Brazausko „nuopelnus". Kieno valdžia, to ir galia – sako sena patarlė. Taip juk ir anksčiau buvo; ir vėlesniaisiais Nepriklausomybės laikais leidiniai liaupsino A.Smetoną daugiau negu A.Stulginskį arba K.Grinių.

O jeigu knygoje neįvertintas V.Landsbergio tuolaikinis nuopel-